

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

¹Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті досліджується вплив цифровізації бізнес-процесів на трансформацію інтелектуального капіталу підприємства, яка ініціює і породжує трансформаційні зміни в кожному структурному елементі інтелектуального капіталу.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, інтелектуальний потенціал, підприємство, цифровізація, бізнес-процеси, трансформація

Abstract

The article examines the impact of digitalization of business processes on the transformation of the intellectual capital of the enterprise, which initiates and generates transformational changes in each structural element of intellectual capital.

Keywords: intellectual capital, intellectual potential, enterprise, digitalization, business processes, transformation

Вступ

У сучасних умовах стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій цифровізація бізнес-процесів стала однією з ключових складових конкурентоспроможності підприємств. Вона охоплює широке коло змін у структурі, організації та управлінні господарською діяльністю, що базуються на використанні цифрових інструментів і платформ. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання трансформації інтелектуального капіталу як одного з головних нематеріальних ресурсів підприємства.

Цифровізація господарської діяльності стала одним із ключових векторів трансформації сучасного бізнес-середовища. Її вплив охоплює всі аспекти функціонування підприємств, зокрема суттєво змінює структуру та зміст інтелектуального капіталу. Цифрові технології формують нові підходи до управління знаннями, компетенціями, організаційною культурою та брендом підприємства.

Інтелектуальний капітал, що включає людський, структурний та реляційний компоненти, безпосередньо впливає на здатність організації адаптуватися до цифрових викликів, генерувати інновації та створювати додану вартість. Цифрові технології змінюють не лише інструменти ведення бізнесу, а й способи накопичення, передачі та використання знань у межах підприємства. Таким чином, дослідження взаємозв'язку між цифровою трансформацією бізнес-процесів і еволюцією інтелектуального капіталу має важливе наукове та практичне значення.

Результати дослідження

Цифровізація бізнес-процесів передбачає інтеграцію цифрових технологій (штучного інтелекту, великих даних, хмарних обчислень, Інтернету речей, блокчейну тощо) в операційну діяльність підприємств. Даний процес представляє собою не просто технічне оновлення, а глибинні зміни моделей створення цінності, що вимагає нового бачення управлінських підходів і структурних рішень [1]. Ефективне впровадження цифрових рішень забезпечує гнучкість, прискорює обмін інформацією, автоматизує рутинні операції, що підвищує продуктивність і якість управління знаннями. Цифрова трансформація бізнес-процесів передбачає впровадження сучасних цифрових

технологій для оптимізації, автоматизації та підвищення ефективності операційної діяльності підприємства. Вона сприяє підвищенню гнучкості, швидкості прийняття рішень та створенню додаткової цінності для клієнтів і стейкхолдерів. Системне впровадження цифрових інструментів, таких як автоматизація, роботизація та інформатизація, зумовлює комплексні зміни в управлінні сучасним підприємством. Це проявляється у переорієнтації трудових процесів, зростанні частки інтелектуальної праці, а також підвищенні значення професійної освіти та кваліфікації персоналу [2].

В таких умовах відбуваються динамічні зміни в структурі інтелектуального капіталу. Цифровізація сприяє трансформації інтелектуального капіталу за рахунок появи нових інформаційних систем, баз даних, програмних продуктів і платформ управління знаннями. Змінюються організаційні структури, зростає роль корпоративної культури, з'являються нові компетентності, навички та адаптаційні механізми у персоналу, що стверджується в науковій літературі [3]. Також рельєфно пробивається тенденція до підвищення ринкової цінності підприємства. Цифрові трансформації забезпечують оптимізацію постійних і змінних витрат, розширення ринкової частки, інтенсифікацію інноваційної активності завдяки інтелектуалізації виробництва. Також зростає значущість об'єктів інтелектуальної власності – торговельних марок, авторських прав тощо – що підвищує впізнаваність бренду та довіру з боку клієнтів і партнерів.

Інтелектуальний потенціал підприємства формується як сукупність реалізованих інтелектуальних ресурсів. Його розвиток забезпечує перетворення знань, навичок і досвіду персоналу в стратегічну конкурентну перевагу. Таким чином, інтелектуальний капітал стає основою сталого розвитку підприємства в умовах цифрової економіки [4-5].

Інтелектуальний капітал є сукупністю нематеріальних активів підприємства, які формуються за рахунок: людського капіталу (знання, навички, досвід персоналу); структурного капіталу (внутрішні процеси, бази знань, IT-системи); реляційного капіталу (зв'язки з клієнтами, партнерами, імідж на ринку). Ці складники перебувають у постійній динаміці, особливо в умовах цифрового середовища, де швидкість змін перевищує традиційні темпи адаптації організаційних структур.

Взаємозв'язок цифровізації та трансформації інтелектуального капіталу відбувається завдяки впливу на структуру інтелектуального капіталу.

Цифровізація бізнес-процесів ініціює та сприяє трансформаційним змінам в кожному окремому елементі інтелектуального капіталу, а саме:

- Людський капітал оновлюється через розвиток цифрових компетентностей персоналу, необхідність безперервного навчання та адаптацію до нових ролей (наприклад, аналітик даних, digital-менеджер).

- Структурний капітал трансформується за рахунок впровадження цифрових платформ управління знаннями, CRM-систем, ERP-рішень, що дозволяють централізовано обробляти та поширювати інформацію.

- Реляційний капітал збагачується завдяки цифровим каналам комунікації (соціальні мережі, чат-боти, цифровий маркетинг), що зміцнюють зв'язки з клієнтами та підвищують їх лояльність.

На практиці підприємства, що успішно здійснюють цифрову трансформацію, демонструють значне зростання нематеріальних активів. Наприклад, дослідження показують [6], що компанії, які активно інвестують у цифрові технології, досягають вищого рівня капіталізації людських ресурсів, підвищують ефективність обміну знаннями та здатність до інновацій.

Однак трансформація потребує комплексного підходу: впровадження цифрових рішень має супроводжуватися змінами в корпоративній культурі, структурі управління та системі мотивації персоналу.

Важливим в методичному аспекті в процесі оцінювання інтелектуального потенціалу підприємства (ІПП) є розробка підходів. Оцінка ІПП є складовою сучасного управлінського обліку. В літературі представлені два основних підходи:

- Елементний підхід, що ґрунтується на обчисленні сукупної вартості інтелектуальних компонентів підприємства;

- Інтегральний підхід, де ІПП розраховується за допомогою узагальненого показника, який включає індекси людського капіталу, ринкових та інфраструктурних активів, а також активів інтелектуальної власності [7].

Враховуючи сучасні цифрові виклики, доцільно здійснювати оцінювання ІПП у розрізі структурних підрозділів, що дозволяє більш точно визначити стратегічні резерви підприємства.

Висновки

Цифровізація бізнес-процесів підприємства відіграє ключову роль у формуванні його інтелектуального капіталу. Зростання значущості знань, навичок, цифрових активів і корпоративної культури забезпечує конкурентні переваги та сприяє сталому розвитку. Перспективним напрямом подальших досліджень є розроблення комплексної методики оцінювання ІПП, адаптованої до умов цифрової трансформації.

Цифровізація бізнес-процесів є потужним каталізатором еволюції інтелектуального капіталу підприємства. Вона не лише змінює форми взаємодії між учасниками бізнесу, а й формує нові джерела створення вартості через знання, інновації та мережеву взаємодію. Усвідомлення цього зв'язку дозволяє підприємствам стратегічно інвестувати в розвиток інтелектуального капіталу, що забезпечує довгострокову конкурентоспроможність у цифрову епоху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Brynjolfsson E., McAfee A. *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*. – Norton & Company, 2014.
2. Ковальчук, О. І. Цифрова трансформація економіки: виклики та можливості. *Економічний вісник*, 2022, № 3, с. 14–21.
3. Беляєв, Д. С. Інтелектуальний капітал підприємства: структура, методи оцінки. *Наукові праці НУБіП*, 2023, № 1, с. 47–55.
4. Іванова, М. Г. Роль цифрових технологій у підвищенні вартості бренду. *Маркетинг і цифрові комунікації*, 2022, № 4, с. 32–39.
5. Чухрай, Н. І., Підлісецький, І. М. Інтелектуальний потенціал підприємства: сутність та реалізація. *Менеджмент підприємства*, 2021, № 2, с. 22–28.
6. OECD. *Measuring the Digital Transformation: A Roadmap for the Future*. – OECD Publishing, 2019.
7. Шевчук, В. Я. Методика оцінки інтелектуального потенціалу підприємств у цифрову епоху. *Економіка та інновації*, 2023, № 5, с. 11–18.

Небава Олександр Миколайович – аспірант кафедри економіки підприємства і виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Небава Микола Іванович – кандидат економічних наук, професор кафедри економіки підприємства і виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: nebava@vntu.edu.ua.

Nebava Oleksandr Mukolajovych – graduate student of the Department of Enterprise Economics and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Nebava Mukola Ivanovych – candidate of economic sciences, professor of the Department of Business Economics and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: nebava@vntu.edu.ua.